

Trasa A4 (odcinek małopolski) – Route of A4 (Little Poland section)

Boromir Borowczak, Eryk Schellner

Sprawozdanie z archeologicznych badań ratowniczych na stanowisku 18 w Kokotowie, gm. Wieliczka, woj. małopolskie.

Stanowisko położone jest w obrębie Działów Niepołomicko-Bielczańskich wchodzących w skład Prowincji Podkarpackiej (wg Z. Czeppe, K. German 1980). Zlokalizowane jest na stoku piaszczystego wyniesienia opadającego w kierunku północnym, ku dolinie Wisły (ryc. 1**).

Badania prowadzone w 2004 roku przez Krakowski Zespół do Badań Autostrad objęły obszar o powierzchni 52 arów. W ich efekcie zarejestrowano 446 obiektów. Pozyskano 5100 fragmentów ceramiki i 220 fragmentów zabytków krzemiennych. Na stanowisku zarejestrowano pozostałości osadnictwa kultury malickiej, kultury łużyckiej oraz z okresu nowożytnego. Dominują tu obiekty nowożytne o kształtach regularnych, przeważnie prostokątnych, często pozostających w relacjach stratygraficznych między sobą.

W części południowej stanowiska, na północnym stoku wyniesienia zwróconym w kierunku doliny Wisły i powyżej strefy z obiektami nowożytnymi, zarejestrowano pozostałości osady produkcyjnej kultury łużyckiej, specjalizującej się w warzeniu soli. Obiekty te to głównie okrągłe jamy o nieckowatym profilu i o – ze względu na silne przemycie – w miarę jednorodnym wypełnisku. W sumie zarejestrowano 86 jam kultury łużyckiej, z których 52 określono jako jamy solowarskie (ryc. 2**) na podstawie materiału zabytkowego zalegającego w ich wypełniskach. Jamy te zawierały dużą ilość drobnych fragmentów naczyń związanych z produkcją soli, z których lepiej zachowane ułamki reprezentowały dolne części naczyń – tzw. „brykietaży” – w formie intencjonalnie odłamanej stopki kielichowatych pucharów na pustej nóżce. Jedną z bardziej charakterystycznych jam solowarskich był obiekt 230 (ryc. 3**). W rzucie poziomym miał kształt owalny o wymiarach 130 cm x 112 cm i głębokość 62 cm. Nieckowaty w profilu, posiadał wielowarstwowe wypełnisko. Bardzo rozdrobniony materiał ceramiczny związany z produkcją soli występował przeważnie w warstwie stropowej, tj. w IV warstwie naturalnej obiektu i ważył ponad 6 kilogramów. Warstwę tę stanowiła ciemnoszara spiaszczona próchnica ze śladami spalenizny. Podobny charakter miała jama nr 229 (ryc. 4**), o wymiarach 132 x 110 cm i głębokości 68 cm. Najliczniejszy materiał występował w IV warstwie naturalnej tej jamy o nieckowatej kształcie w profilu i o strukturze wypełniska podobnej jak w obiekcie 230.

Ryciny w tekście zaznaczone (*) obejmują ryciny, znajdujące się „pod opaską” przy końcu danego tomu, a oznaczone (**) - publikowane są w końcowej, kolorowej części tomu.

W odróżnieniu jednak od wspomnianego obiektu ceramika w jamie 229 występowała w formie mniej rozdrobnionej. Zachowało się kilkanaście kompletnych stopek tzw. brykietazy (ryc. 5**).

Wyróżniającym się obiektem kultury łużyckiej była jama grobowa (obiekt 194), w której przy dnie zarejestrowano dwie urny. Jama miała kształt owalny o wymiarach 156 x 140 cm oraz profil nieckowaty. Jej głębokość sięgała 52 cm. Charakteryzowała się ponadto jednowarstwowym wypełniskiem, zachowanym w postaci brązowej spiaszczonej próchnicy. Na dnie jamy, częściowo w calcu, spoczywały dwa naczynia – popielnice, odwrócone dnem do góry. W sytuacji braku śladów przepalonych kości lub popiołu można interpretować obiekt jako kenotaf symbolicznie związany z osadą produkcyjną.

Liczne obiekty nowożytnie miały regularne, głównie prostokątne jamy. Ich funkcje były zapewne zróżnicowane. Jamy gospodarcze zawierały nieliczny materiał ceramiczny. W jamach odpadowych natomiast obserwowano szczątki kości zwierzęcych. Część jam ze względu na głębokość, która osiągała pokłady gliny, mogła także służyć jako glinianki, z których pozyskiwano surowiec do wyrobu naczyń. Ze względu na liczne relacje stratygraficzne obserwowane pomiędzy obiektami nowożytnymi należy liczyć się z dłuższym okresem funkcjonowania osady z tego okresu. Prawdopodobnie opisywane jamy pozostawały w funkcjonalnym związku z nowożytnym budynkiem (obiekt 66), którego resztki zachowały się w dość dobrym stanie. Obiekt miał kształt nieregularnego prostokąta o wymiarach 10 x 6 m i może być interpretowany jako pozostałości XVIII-wiecznej karczmy (?).

W najniższej położonej części stanowiska zarejestrowano 5 bardzo słabo zachowanych, nieregularnych jam zawierających materiał kultury malickiej oraz jedno skupisko narzędzi krzemianych.

Faza zasiedlenia	budynek drewniany	rów	ziemianka	jama	glinianka	dołek postępuowy	jama solowerska	grób	
Kultura łużycka				34		1	52	1	88
Okres nowożytny	1	1	1	221	42	87			353
Kultura malicka				5					5
Razem		1	1	260	42	88	53		446

Tabela 1. Kokotów, gm. Wieliczka, stan. 18. Ogólna charakterystyka zbadanych obiektów w rozbiciu na fazy zasiedlenia.

Bibliografia

Czeppe Z., German K.

1980 Regiony fizycznogeograficzne miejskiego województwa krakowskiego, Folia Geographica. Series Geographica-Physica, 13, 117-143.

Boromir Borowczak, Eryk Schellner

*Report on archaeological rescue excavations carried out
at site Kokotów 18, Wieliczka commune, Little Poland province.*

Summary

The site is located in the area of Niepołomice – Bielcza Watersheds, which are a part of Sub-Carpathian Province (according to Czepe, German 1980). It is placed on a sandy hillside sloping down to the north, towards Vistula valley (Fig. 1**).

The research, undertaken in 2004 by the Cracow Team for Motorway Survey, covered the area of 52 ares. 446 features were recorded; 5100 pottery fragments and 220 flint artifacts were collected.

This site yielded traces of Malice culture, Lusatian culture and modern settlements.

The largest number of discovered features is dated to modern period; they were mostly of a rectangular shape, mainly stratigraphically related.

In the S part of the site, on the N hillside facing Vistula valley and above the zone with modern features, remains of production settlement (salt-making) of Lusatian culture were recorded (Fig. 2**–5**, 6). Most of the features included circular pits with channeled shape in the cross-section and – considering heavy rinsing – relatively homogeneous filler. In total 86 Lusatian culture pits were excavated, out of which 52 were recognized as salt-making pits (Fig. 2**).

Figures

Figures.

Fig. 1. Kokotów, Wieliczka commune, site 18. Location of the site.

Fig. 2. Kokotów, site 18. Fragments of so-called briquetages in salt-production feature (feature 231). Lusatian culture.

Fig. 3. Kokotów, site 18. Salt-production feature (feature 230). Lusatian culture.

Fig. 4. Kokotów, site 18. Salt-production feature (feature 229). Lusatian culture.

Fig. 5. Kokotów, site 18. Fragments of beakers used in the process of salt production (feature 2290). Lusatian culture.

Table 1. Kokotów, Kłaj commune, site 18. General characteristics of explored features with consideration of particular settlement stages.